

مدرسه عالی فقه و معارف اسلامی

نقش محبت اهل بیت علیهم السلام در تربیت انسان

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد
در رشته فقه و معارف اسلامی

گرایش: تربیت

نگارش: میرزا حسین نگری

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین آقای سید محمد رضا موسوی نسب کرمانی
استاد مشاور: حجت الاسلام والمسلمین آقای حسین مهدی زاده

اهداء و تقديم

ثواب این تحقیق را تقدیم می‌کنم به شهدای کربلا که تربیت شدگان نمونه مکتب اهل بیت (علیهم السلام) و الگو برای تمام مدعیان دوستی می‌باشند.

و خصوصاً تقدیم به شهید مظلوم گلگت علامه سید ضیاءالدین رضوی و یاران با وفایش که با نثار جان خویش به اثبات رساندند که ولایت، بهای جان می‌خواهد نه بهانه جانان.

مولای من!

بهای وصل تو گر جان بود خریدارم.

و نیز اهداء می‌کنم به روح پدر عزیزم که عاشق اهل بیت (علیهم السلام) بوده و ما را نیز عاشق و شیفته اهل بیت (علیهم السلام) تربیت کرد.

تشکر و سپاسگذاری

اینجانب ابتداء لازم می دانم از کلیه اساتید، مسئولین، دوستان و دیگر کسانی که در این پایانه سهمی داشتند تقدیر و تشکر نمایم به ویژه اساتید بنده آقای سید محمد رضا موسوی نسب (استاد محترم راهنما) آقای حسین مهدی زاده (استاد محترم مشاور) آقای دکتر داودی، آقای محمد بهشتی، آقای بناری، آقای اخوی خشت مسجدی، آقای راستگو، آقای سید عادل علوی، آقای سید صادق موسوی نسب، و آقای میرسپاه، آقای جواد محدثی، آقای میرباقری، آقای شیخ سند، آقای سید سامی البدری که در جمع آوری محتوی راهنمای نمودند و از دوستان بنده بالخصوص آقای محمد تقی هدایتی و آقای محمد نقی که کمال همکاری را مبذول فرمودند و همسر بنده که محیط تحقیق و تدوین را مهیا نمود و در آخر از آقای رضائی که تائپ این پایان نامه را انجام دادند تشکر می نمایم که همه در طول این مدت زحمات بسیاری را متحمل شدند اجر همه با اهل بیت (علیهم السلام).

چکیده

این پژوهش با عنوان نقش محبت اهل بیت علیهم السلام در تربیت انسان به هدف شناخت آثار محبت اهل بیت و ارائه الگوئی مناسب به جامعه شیعی به جمع آوری اطلاعات از منابع پرداخته و با توصیف و تحلیل اطلاعات جمع آوری شده است شالوده اصلی این پایان نامه را شش سوال تشکیل می دهد

در فصل اول به مفاهیم کلیدی همچون تبیین واژه های اهل بیت، محبت، تربیت، نقش، تولی و دیگر پرداخته شده است و نیز تفاوت میان واژه های مودت، محبت، آل، اهل، ذریت، عترت، عشق و عقل بررسی شده است، دیدگاه مفسرین، فیلسوفان، روانشناسان، اهل عرفان و دین، در باره محبت و نیز اقسام محبت بیان شده است .

در فصل دوم برای پی بردن به حقیقت محبت اهل بیت علیهم السلام این مفهوم در آیات و روایات بررسی گردیده که مجموعاً پنج آیه از آیات قرآن کریم که تاکید بر محبت اهل بیت علیهم السلام می کنند، مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته اند و یازده روایت برگزیده شده که هفت روایت از طریق شیعه و چهار روایت دیگر از طریق اهل سنت نقل و مورد ارزیابی قرار گرفته اند.

فصل سوم در صدد تبیین جایگاه و فلسفه محبت اهل بیت است و به موارد ذیل میتوان اشاره کرد که تحول عاطفی مردم قبل از تحول شناختی و عقلی است و مراد از تحول عاطفی وابستگی قلبی مردم با اهل بیت علیهم السلام و در نتیجه تربیت الهی - دینی شدن آنان است و از دیگر فلسفه ها ایجاد روابط پایدار با خدا، دین و مکتب است که رشته محبت، تنها رشته ناگسستنی است.

در فصل چهارم، شرایط تأثیر گذاری محبت اهل بیت علیهم السلام بیان گردیده که در ذیل این بحث به دو امر مهم پرداخته شده است اول اطاعت و دوم تبعیت که به هر دو مورد در قرآن اشاره شده است و رمز سعادت و هدایت، کلید خوشبختی، اطاعت و تبعیت از محبوب است و در این فصل ضمن بیان دلائل محبت توأم با عمل فرق اطاعت و اتباع و نقش محبت در الگو گیری و الگو پذیری هم بیان شده است.

در فصل پنجم که فصل اصلی محسوب می شود آثار محبت به اهل بیت بیان شده است که این آثار را در دو بعد فردی و غیرفردی تقسیم شده و در بعد فردی آثاری مانند بیم و امید، کرامت و عزت، سعادت، هدایت، توفیق توبه، قرب الهی، حکمت، ایثار و از خود گذشتگی که بعضی از این موارد اثر مستقیم محبت و بعضی دیگر از آثار محبت با اهل بیت علیهم السلام می باشند، مطرح شده همچنین بعد غیر فردی به ابعاد دیگری همچون عاطفی، سیاسی، فرهنگی، دینی، اجتماعی، اخلاقی و اقتصادی تقسیم شده و آثاری مانند طهارت، یقین، توکل، تسلیم، معرفت، عفت، تواضع، اتحاد، سخاوت، قناعت، برکت، مقاومت، امنیت، محبوبیت، آرامش روحی و روانی، از بین رفتن شک و وسواس بیان شده.

در فصل ششم شیوه های ابراز محبت ذکر شده که موجب ازدیاد محبت و از لوازمات آن می باشند، شیوه هایی مانند فرستادن درود، بناسازی مراقد ائمه، تبری از دشمنان، هماهنگ نمودن شادی ها و غم ها با شادی ها و غم اهل بیت علیهم السلام ، خواندن ادعیه مأثوره، زیارت رفتن و خواندن، عمل به احکام شریعت و هجرت از شیوه های ابراز محبت است.

در آخر پیشنهادات علمی و عملی بیان شده است.

..... اهدا و تقدیم.....

..... تقدیر و تشکر.....

..... چکیده.....

..... فهرست مطالب.....

..... فصل اول: کلیات و مفاهیم..... ۱

..... تبیین و تعریف موضوع..... ۳

..... سابقه و ضرورت تحقیق..... ۴

..... اهمیت پژوهش..... ۵

..... جنبه جدید بودن و نوآوری تحقیق..... ۵

..... اهداف..... ۵

..... سؤالات تحقیق..... ۶

..... الف) سؤال اصلی..... ۶

..... ب) سؤالات فرعی..... ۶

..... روش انجام تحقیق..... ۶

..... روش و ابزار گردآوری اطلاعات..... ۶

..... سرفصل‌های تحقیق..... ۶

..... ۱- مفاهیم..... ۷

..... (۱-۱) اهل بیت در لغت:..... ۷

..... (۱-۲) اهل بیت در اصطلاح..... ۸

- ۹ (۱-۲-۱) اهل بیت به معنای اعم.....
- ۱۰ (۱-۲-۲) اهل بیت به معنای عام.....
- ۱۰ (۱-۲-۳) اهل بیت به معنای اخص.....
- ۱۰ (۱-۲-۴) اهل بیت به معنای خاص.....
- ۱۰ (۱-۲) فرق اهلیت، آل بیت، ذریه و عترت.....
- ۱۱ (۱-۲-۱) آل و اهل.....
- ۱۱ (۱-۲-۲) ذریه و عترت.....
- ۱۲ (۱-۳) جایگاه اهل بیت علیهم السلام.....
- ۲- واژه تربیت.....**
- ۱۴.....
- ۱۵ (۲-۱) تعریف تربیت.....
- ۱۶ (۲-۲) معانی اصطلاحی تربیت.....
- ۱۶ (۲-۲-۱) تربیت به معنای اعم (تربیت در مقابل صنعت).....
- ۱۶ (۲-۲-۲) تربیت به معنای عام (تربیت در مقابل پرورش گیاه).....
- ۱۶ (۲-۲-۳) تربیت به معنای خاص (تربیت در مقابل تربیت حیوان، شرطی کردن).....
- ۱۶ (۲-۲-۴) تربیت به معنی اخص (تربیت در مقابل تهذیب).....
- ۱۶ (۲-۳) جایگاه تربیت.....
- ۳- وِدّ.....**
- ۱۷.....
- ۱۸ (۳-۱) فرق محبت و مودت.....
- ۴- توَلّی.....**
- ۲۲.....
- ۲۲ (۴-۱) معنی توَلّی.....
- ۲۳ (۴-۲) معنای ولی*.....
- ۲۳ (۴-۳) توَلّی در لغت:.....
- ۵- محبت.....**
- ۲۴.....
- ۲۴ (۵-۱) تعریف محبت.....
- ۲۵ (۵-۲) محبت در لغت.....
- ۲۵ (۵-۳) محبت در اصطلاح علماء.....

۲۵ (۵-۳-۱) محبت در کلام مفسران
۲۶ (۵-۳-۲) محبت از نگاه علماء ادب (صرف)
۲۶ (۵-۳-۳) محبت از نگاه علماء منطق
۲۶ (۵-۳-۴) محبت از نگاه علماء فلسفه
۲۷ (۵-۳-۵) محبت از نگاه روانشناسان
۲۷ (۵-۳-۶) محبت از نگاه دین
۲۸ (۵-۳-۷) محبت از نگاه عرفان و تصوف
۳۱ (۵-۴) اقسام محبت
۳۱ (۵-۴-۱) محبت بقاء (ذات)
۳۱ (۵-۴-۲) محبت نسبی
۳۱ (۵-۴-۳) محبت احسان
۳۱ (۵-۴-۴) محبت حسن و جمال
۳۲ (۵-۴-۵) محبت الهی
۳۲ (۵-۵) جایگاه محبت
۳۳ (۵-۴-۱) شرافت یا رذالت محبت
۳۳ (۵-۴-۲) قلب ظرف محبت
۳۴ (۵-۴-۳) مراتب قلب
۳۴ (۵-۴-۴) انواع قلب در قرآن
۳۵ (۵-۴-۵) عشق و عقل
۳۶ ۶- نقش
۳۷ نتیجه گیری:
۳۸ فصل دوم:
۳۸ محبت اهل بیت (علیهم السلام) در آیات و روایات
۳۹ ۱- محبت اهل بیت در قرآن
۳۹ (۱-۱) آیه مودت
۴۰ (۱-۱-۱) شأن نزول آیه

.....	۴۰
.....	۴۰
.....	۴۱
.....	۴۴
.....	۴۶
.....	۴۷
.....	۴۹
.....	۴۹
.....	۵۰
.....	۵۰
.....	۵۰
.....	۵۲
.....	۵۲
.....	۵۲
.....	۵۴
.....	۵۵
.....	۵۷
.....	۵۸
.....	۵۸
.....	۵۸
.....	۵۸
.....	۵۹
.....	۶۰
.....	۶۱
.....	۶۱
.....	۶۲

- ۶۲..... (۱-۱) محبت اهل بیت (علیهم السلام) اجر رسالت و ادامه ولایت الهی.....
- ۶۳..... (۱-۲) محبت اهل بیت حیات امت.....
- ۶۴..... (۱-۳) محبت اهل بیت اکمال دین، اتمام نعمت و رضایت خداوند.....
- ۶۵..... (۱-۴) محبت اهل بیت اجر همه انبیاء.....
- ۶۶..... (۱-۵) محبت اهل بیت بهشت مؤمنان.....
- ۶۷..... (۱-۶) محبت اهل بیت وسیله تقرب ملائکه و انسان.....
- ۶۸..... (۱-۷) محبت اهل بیت صدقه قلبی مؤمنان.....
- ۶۸..... (۱-۸) محبت اهل بیت، علامت اصالت نسب.....
- ۶۹..... (۱-۹) شایستگی دوستی با اهل بیت.....
- ۷۰..... (۱-۱۰) فایده داشتن صرف محبت.....
- ۷۱..... (۱-۱۱) وجوب محبت اهل بیت در هر حال.....

۲- فلسفه محبت اهل بیت (علیهم السلام)..... ۷۱

- ۷۲..... (۲-۱) تحول عاطفی قبل از تحول شناختی.....
- ۷۳..... (۲-۲) معرفی کشتی حقیقی نجات در طوفان امت.....
- ۷۶..... (۲-۳) ایجاد روابط پایدار.....
- ۷۷..... (۲-۴) رضایت تامه در تسلیم تمام.....
- ۷۸..... (۲-۵) محبت به اهل بیت، محبت به خدا.....
- ۷۹..... (۲-۶) اجرت زحمات و رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم).....
- ۸۱..... نتیجه گیری:.....

۸۲..... فصل چهارم:.....

۸۲..... شرایط تأثیرگذاری محبت اهل بیت (علیهم السلام) در تربیت.....

۸۴..... ۱- لزوم اطاعت در تأثیرگذاری محبت اهل بیت (علیهم السلام) در تربیت.....

- ۸۴..... (۱-۱) قرآن و عدم کفایت کردن محبت بدون عمل.....
- ۸۷..... (۱-۲) محبت به اهل بیت (علیهم السلام) و لزوم اطاعت از آنها در روایات.....
- ۸۸..... (۱-۳) مفهوم حدیث تقلین و لزوم اطاعت.....
- ۸۹..... (۱-۴) محبت توأم با عمل در اقوال علماء.....

- ۹۰ (۱-۵) اهل بیت (علیهم السلام) ادامه دهنده رسالت
- ۹۰ (۱-۶) سرزنش غلات و مذمت ادعای محبت بدون عمل
- ۹۱ (۱-۷) درجات محبت، علامت لزوم اطاعت از اهل بیت (علیهم السلام)
- ۹۲ (۱-۸) اکتسابی بودن محبت اهل بیت (علیهم السلام)
- ۹۳ (۱-۹) دوستی کردن، نه دوست داشتن
- ۹۵ (۱-۱۰) خوف و رجاء در محبت اهل بیت (علیهم السلام)

۲- تبعیت از اهل بیت و الگوگیری در همه شئون زندگی..... ۹۵

- ۹۶ (۲-۱) مفهوم شناسی الگو
- ۹۶ (۲-۲) نقش الگو در تربیت
- ۹۸ (۲-۳) الگوی مناسب
- ۹۹ (۲-۴) الگوهای قرآنی
- ۱۰۰ (۲-۵) نقش محبت در الگوپذیری
- ۱۰۱ (۲-۶) تبعیت از الگو
- ۱۰۲ (۲-۷) فرق اطاعت و تبعیت
- ۱۰۲ (۲-۸) نتیجه‌گیری:

۱۰۳ فصل پنجم:

۱۰۳ آثار تربیتی محبت به اهل بیت (علیهم السلام)

۱- آثار فردی ۱۰۴

- ۱۰۴ (۱-۱) آثار فردی دنیوی
- ۱۰۴ (۱-۱-۱) بیم و امید
- ۱۰۵ (۱-۱-۲) کرامت و عزت
- ۱۰۶ (۱-۱-۳) رسیدن به سعادت
- ۱۰۶ (۱-۱-۴) بخشش گناهان
- ۱۰۶ (۱-۱-۵) توفیق توبه
- ۱۰۷ (۱-۱-۶) گشوده شدن درهای رحمت خداوند
- ۱۰۷ (۱-۱-۷) قرب الهی

- ۱۰۸..... ۱-۱-۸) دستیابی به حکمت.....
- ۱۰۹..... ۱-۱-۹) هدایت با نور محبت.....
- ۱۰۹..... ۱-۱-۱۰) لطف و عنایت الهی.....
- ۱۱۰..... ۱-۱-۱۱) حفظ اسرار اهل بیت (علیهم السلام).....
- ۱۱۱..... ۱-۱-۱۲) موجب رشد.....
- ۱۱۱..... ۱-۱-۱۳) پشتکار در عمل.....
- ۱۱۱..... ۱-۱-۱۴) حفظ مردانگی.....
- ۱۱۲..... ۱-۲) آثار فردی اخروی.....
- ۱۱۲..... ۱-۲-۱) شادی هنگام مرگ.....
- ۱۱۲..... ۱-۲-۲) نجات از عذاب قبر.....
- ۱۱۳..... ۱-۲-۳) امنیت خاطر در گذشتن از صراط.....
- ۱۱۳..... ۱-۲-۴) امان از بحران روز قیامت.....
- ۱۱۴..... ۱-۲-۵) شفاعت.....
- ۱۱۴..... ۱-۲-۶) رفتن به بهشت.....
- ۱۱۵..... ۱-۲-۷) حشر با اهل بیت (علیهم السلام).....
- ۱۱۵..... ۱-۲-۸) مرگ شهادت گونه.....

۲- آثار عاطفی..... ۱۱۶.....

- ۱۱۶..... ۲-۱) محبت و دوستی.....
- ۱۱۶..... ۲-۱-۱) دوستی با قرآن.....
- ۱۱۷..... ۲-۱-۲) دوستی با دوستان دوست.....
- ۱۱۷..... ۲-۲) محبوبیت.....
- ۱۱۸..... ۲-۳) تبری از دشمنان.....
- ۱۱۸..... ۲-۳) دوری از حسد.....
- ۱۱۸..... ۲-۴) آرامش روحی و روانی.....
- ۱۲۰..... ۲-۵) از بین رفتن شک و وسواس.....

۳- آثار اقتصادی..... ۱۲۰.....

- ۱۲۰..... ۳-۱) سخاوت.....
- ۱۲۱..... ۳-۲) قناعت.....

- ۳-۳) برکت ۱۲۱
- ۴- آثار اجتماعی ۱۲۲
- ۴-۱) اتحاد و همبستگی ۱۲۲
- ۴-۲) دوری از نفاق ۱۲۲
- ۵- آثار اخلاقی ۱۲۳
- ۵-۱) ایثار ۱۲۳
- ۵-۲) تواضع ۱۲۳
- ۵-۳) رهایی از غفلت و غرور ۱۲۴
- ۵-۴) طهارت و عفت ۱۲۴
- ۵-۵) غیرت ۱۲۶
- ۵-۶) صبر در مشکلات ۱۲۶
- ۵-۷) معرفت ۱۲۷
- ۵-۸) یقین ۱۲۸
- ۵-۹) توکل ۱۲۸
- ۵-۱۰) رضا ۱۲۸
- ۵-۱۱) تسلیم ۱۲۹
- ۵-۱۲) شجاعت ۱۲۹
- ۶- آثار دینی ۱۳۰
- ۶-۱) عبادت حقیقی ۱۳۰
- ۶-۲) تقویت ایمان ۱۳۰
- ۶-۳) تقویت اعمال دینی ۱۳۱
- ۶-۴) شناخت معالم دین ۱۳۱
- ۶-۵) کامل شدن دین ۱۳۱
- ۶-۷) قبولی اعمال ۱۳۱
- ۷- آثار سیاسی ۱۳۲
- ۷-۱) امنیت ۱۳۲

۱۳۳مقاومت (۷-۲)
۱۳۳ آثار فرهنگی ۸-۱
۱۳۳ علم دوستی (۸-۱)
۱۳۳ شعر و ادب (۸-۲)
۱۳۴ آثار خانوادگی ۹-۱
۱۳۴ طهارت و پاکی ولادت (۹-۱)
۱۳۴ علامت شرافت و نجابت خانواده (۹-۲)
۱۳۵ محبت به همسر (۹-۳)
۱۳۶ نتیجه گیری
۱۳۷ فصل ششم:
۱۳۷ شیوه‌های ابراز محبت به اهل بیت (علیهم السلام)
۱۳۸ ۱- ضرورت ابراز محبت
۱۳۸ ۲- شیوه‌های ابراز محبت به اهل بیت (علیهم السلام)
۱۳۹ (۲-۱) احترام گذاشتن به اسامی اهل بیت (علیهم السلام)
۱۳۹ (۲-۱-۱) فرستادن درود
۱۴۱ (۲-۱-۲) جلوگیری از اهانت ظاهری
۱۴۱ (۲-۲) احترام مراقد و مزارات ائمه
۱۴۲ (۲-۳) احترام به ذریت پیامبر و سادات مکرم
۱۴۲ (۲-۴) اطاعت از ولی فقیه
۱۴۳ (۲-۵) بنا سازی و تعمیر مراقد مشرفه
۱۴۳ (۲-۶) تبری از دشمنان
۱۴۴ (۲-۷) ثبات قدم بر ولایت
۱۴۵ (۲-۸) حمایت از اهل بیت (علیهم السلام)
۱۴۵ (۲-۸-۱) حمایت علمی (معرفت)
۱۴۶ (۲-۸-۲) حمایت عاطفی

۱۴۶.....	۲-۸-۲-۱) برپایی مجالس جشن و عزا.....
۱۴۷.....	۲-۸-۲-۲) هماهنگ نمودن شادی و سوگواری.....
۱۴۸.....	۲-۸-۲-۳) دوستی با دوستان اهل بیت.....
۱۴۹.....	۲-۸-۳) حمایت مالی (پرداخت حقوق اهل بیت).....
۱۴۹.....	۲-۸-۳-۱) پرداخت خمس.....
۱۴۹.....	۲-۸-۳-۲) پرداخت فیه.....
۱۴۹.....	۲-۸-۳-۳) پرداخت انفال.....
۱۵۰.....	۲-۸-۳-۴) وقف املاک و اموال و غیره.....
۱۵۰.....	۲-۸-۴) خواندن ادعیه مأثوره.....
۱۵۱.....	۲-۸-۵) ذکر و نشر فضائل.....
۱۵۲.....	۲-۹) زیارت.....
۱۵۲.....	۲-۹-۱) زیارت خواندن.....
۱۵۳.....	۲-۹-۲) زیارت رفتن.....
۱۵۳.....	۲-۹-۳) آثار زیارت.....
۱۵۳.....	۲-۹-۳-۱) شکرگذاری.....
۱۵۴.....	۲-۹-۳-۲) قضای حاجات.....
۱۵۴.....	۲-۹-۳-۳) مغفرت گناهان.....
۱۵۴.....	۲-۹-۳-۴) تولی و تبری.....
۱۵۴.....	۲-۹-۳-۵) افزایش دوستی.....
۱۵۵.....	۲-۹-۳-۶) برکت اموال.....
۱۵۵.....	۲-۱۰) عمل به احکام شریعت.....
۱۵۶.....	۲-۱۱) کتمان فضایل از نامحرمان.....
۱۵۶.....	۲-۱۲) گریه بر مصیبت امام حسین (علیه السلام).....
۱۵۷.....	۲-۱۲-۱) آثار اجتماعی و سیاسی گریه.....
۱۵۷.....	۲-۱۳) نامگذاری به اسامی اهل بیت (علیهم السلام).....
۱۵۸.....	۲-۱۴) هجرت.....
۱۶۰.....	جمع‌بندی، نتیجه‌گیری و پیشنهادها.....
أ.....	فهرست منابع.....

فصل اول: کلیات و مفاهیم

روزی که انسان قدم بر کره خاکی نهاد، همه رشته‌ها را با خدا قطع شده دید جز رشته‌ی محبت. اگر انسان این رشته را تقویت و محکم نماید، دیگر رشته‌ها نیز خود به خود محکم و ناگسستنی می‌شوند و هر نوع اتصالی حاصل می‌شود، ولی اگر نتواند این رشته را تقویت نماید، این رشته هم کمرنگ‌تر و ضعیف‌تر می‌شود. لذا اصل محبت فطری بوده و انسان دنبال تقویت آن است. محبت به معنای جاذبه و دافعه در هر چیزی موجود می‌باشد. انسان باید دنبال محبوبی برود که کمال داشته باشد نه نقص، چرا که نقصان مطلق هم لیاقت محبت ندارد و نقصان نسبی هم شایستگی محبوب شدن را ندارد، لذا اهل بیت علیهم السلام تنها کسانی هستند که لیاقت دوستی را دارند، چون ثابت کرده‌اند که از مسائل ملک گرفته تا اسرار ملکوت را می‌دانند از هستی شناسی رسیده تا امور خانوادگی هیچ امری نیست که ائمه (علیهم السلام) آن را جواب نداده باشد. ما حتی برای زندگی دنیوی خود نیز شدیداً به اهل بیت علیهم السلام نیاز داریم هم از لحاظ الگو و راهنما و هم از لحاظ معنوی یعنی توسل و گرفتن حاجات و انسان کسی را دوست داشته باشد که در لحظات مشکل به یاری آدم بشتابد و چه مشکلی حادث‌تر از مشکل روز قیامت! اصلاً نیاز اساسی ما به اهل بیت (علیهم السلام) از لحد و قبرمان شروع می‌شود لذا است که در زیارت عاشورا در سجده می‌خوانیم: «اللهم ارزقنی شفاعة الحسین یوم الورد»^۱ دوستی با کسی که در وقت نیاز و مشکلات، خود مشکل داشته باشد، به چه دردی می‌خورد!

علاوه بر آن، از آنجا که انسان به شهود و ظاهر هستی قانع نمی‌شود و غیب هستی را می‌طلبد، هر اندیشه‌ای که انسان را از معنویت و مفهوم خداآواری دور کند، بالاخره انسان را به خستگی و پوچی می‌رساند. انسان به هر مقامی که دست یابد، باز در جستجوی مقام بالاتری است، مگر آن که آن بی‌نهایت و نامحدود در هستی را پیدا کند. درست به همین دلیل بود که هنگام بیعت مردم با علی (علیه السلام) و ازدحام و هجوم

^۱ - شیخ طوسی، مصباح‌المجتهد - زیارت جامعه - بیروت، مؤسسه فقه‌الشیعه، ۱۴۱۱ هـ. ق. ص ۷۷۶.

بی‌امان مردم به سمت ایشان، امام علیه السلام دست خود را عقب کشیده و فرمود: مرا رها کنید و غیر مرا بجوید، هدف من و شما یکی نیست، من شما را برای خدا می‌خواهم و شما مرا برای خود (هدف‌های شخصی) می‌خواهید!

از این رو، اگر ما دنبال خیر و صلاح دنیا و آخرت خود باشیم، محبت اهل بیت (علیهم السلام) از هر لحاظ برای ما لازم و ضروری است؛ اما این که آیا این محبت در تربیت انسان نقشی دارد یا خیر؟ سؤالی است که ما آن را به کنکاش گذاشتیم که در این پژوهش به دنبال پاسخگویی به آن هستیم.

ذکر یک نکته لازم و ضروری به نظر می‌رسد و آن این که محبت اهل بیت (علیهم السلام) آثار تکوینی دارد نه قراردادی و اعتباری، چرا که ممکن است تصور شود آثار محبت اهل بیت (علیهم السلام) جعلی و قراردادی است، به گونه‌ای که می‌توان از آن به نسیه بودن محبت اهل بیت (علیهم السلام) تعبیر کرد؛ یعنی همه کمالات و فضیلت‌های که مترتب بر محبت اهل بیت (علیهم السلام) هستند، در آخرت بروز می‌کنند، نه در زندگی دنیا.

در حقیقت این شبهه باعث شد که در باره «نقش محبت اهل بیت (علیهم السلام) در تربیت انسان» تحقیق و کنکاش انجام دهیم و با استعانت و یاری خداوند و الطاف و توجهات اهل بیت (علیهم السلام) ثابت خواهیم کرد که این آثار قراردادی و وضعی نیستند، بلکه آثار تکوینی‌اند. همچنان در جواب آنهایی که تصور می‌کنند که ما این آثار را در دوستان اهل بیت نمی‌بینیم، پس چطور این آثار، تکوینی هستند؟! می‌گوییم که محبت امر تشکیکی است و از لحاظ شدت و ضعف اختلاف دارد، پس در نتیجه و آثار هم فرق می‌کند هر کس که محبتش بیشتر باشد، آثار آن بهتر ظاهر می‌شود و اگر محبت صرفاً ادعا و لقلقه زبان باشد قطعاً آثار مطلوب را نخواهد داشت، هرچند ممکن است آثار ابتدایی را داشته باشد.

علاوه بر آن الگوی ما در دوستی و محبت اهل بیت (علیهم السلام)، یاران امام حسین (علیه السلام) است که این آثار در وجود آنان پیدا بود. امید است این پژوهش آغازی برای پژوهش‌های ژرف‌تر و دقیق‌تر باشد و از پرتو آن دوستان اهل بیت علیهم السلام بهره‌مند گردند.

تبیین و تعریف موضوع

ولایت اهل بیت علیهم السلام به عنوان ثقل اصغر در کنار قرآن کریم " ثقل اکبر" از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم به عنوان سفارش به امت اسلامی بارها فرمودند: «اِنِّی تارک فیکم الثقلین کتاب الله و عترتی» عترت را در کنار قرآن گذاشته و می‌فرمود: تا زمانی که به این دو متمسک شوید، گمراه نخواهید شد، و گمراهی می‌تواند در زمینه‌های مختلف باشد. اساساً خلفاء الهی، وظیفه‌شان هدایت و تربیت انسان در راستای کمال و معنویت بوده است و این وظیفه بر عهده امامان معصوم علیهم السلام نیز می‌باشد. مهمترین عاملی که می‌تواند جامعه را به کمال برساند، پیروی و پذیرفتن ولایت اهل بیت و پیروی از قرآن کریم است. بدیهی است محبت اهل بیت آثار بسیاری در دنیا و آخرت دارد و حوزه‌های بسیاری و

ساحت‌های مختلف زندگی بشر را می‌تواند در بر گیرد؛ اما در این پایان نامه ما به دنبال تأثیرات تربیتی محبت اهل بیت علیهم السلام هستیم.

سابقه و ضرورت تحقیق:

درباره این موضوع کتاب یا پایان نامه مستقلی تدوین نیافته است. البته عده‌ی زیادی از مؤلفین و محققین درباره فضیلت محبت اهل بیت (علیهم السلام) و یا روانشناسان و متخصصین علوم تربیتی، مباحثی در مورد محبت به عنوان یک اصل و یا روش تربیتی بدان پرداخته‌اند؛ اما به طور خاص محبت اهل بیت (علیهم السلام) با توجه به این که مأموریه خداوند می‌باشد، آیا علاوه بر مأموریه بودن، نقش تربیتی هم دارد یا نه؟ کسی متعرض این مطلب نشده است.

مثلاً درباره فضیلت محبت اهل بیت (علیهم السلام) کتب زیادی در طول تاریخ به رشته تحریر درآمده، اما از نقش آن در تربیت انسان به طور فرعی صحبت شده است. مثلاً در کتاب آقای محمد رضا کاشفی با عنوان «آیین مهر ورزی» مباحثی درباره فضیلت محبت اهل بیت (علیهم السلام) مطرح شده است، و یا کتاب «عشق برتر» تألیف آقای محدثی که در بیان راهکارهای ایجاد و تقویت محبت اهل بیت (علیهم السلام) در کودکان و نوجوانان، نگاشته شده است، و اخیراً آقای محمد علی انصاری اثری به نام «جانان عشق» عرضه کرده است که ایشان نیز پس از ذکر فضیلت محبت اهل بیت (علیهم السلام)، به طور فرعی و استطرادی نقش محبت اهل بیت (علیهم السلام) در تربیت انسان را ذکر نموده است.

همچنان چندین پایان نامه هم کم و بیش به این موضوع پرداخته‌اند، ولی اختصاصی نیستند؛ مثلاً یک پایان نامه با عنوان «نقش تولی و تبری در تربیت دینی» که بحث از تولی و تبری هر دو است و ما فقط از محبت بحث کردیم. علاوه بر آن، پایان نامه مذکور مختص به تربیت دینی می‌باشد، ولی ما اصل نقش محبت اهل بیت (علیهم السلام) را در تربیت بحث نمودیم.

یک پایان نامه دیگر در مکتبه نرجس مشهد مقدس با عنوان «عطر دو گل در بوستان زندگی یا نقش تولی و تبری در زندگی انسان» نگاشته شده که باز به طور عام بحث تولی و تبری نموده و در ضمن، نقش آندو را در کل زندگی انسان بررسی کرده است نه در تربیت تنها.

در جامعه الزهراء قم هم پایان نامه دیگری با عنوان «محبت اهل بیت (علیهم السلام) در قرآن و حدیث» نوشته شده است. البته با همین عنوان یک پایان نامه دیگر توسط آقای محقق زاده با راهنمایی آقای محامی و مشاورت آقای عبدالصالح انصاری نوشته شده که با عنوان ما متفاوت می‌باشد.

برخی متون و پژوهش‌ها به تأثیر محبت اهل بیت نیز پرداخته‌اند مانند ینابع الموده و موده ذوی القربی ولی به آثار کلی محبت از جمله آثار دنیوی و اخروی پرداخته‌اند. تمایز این پژوهش با سایر پژوهش‌ها در بررسی رابطه مستقیم محبت به اهل بیت علیهم السلام در تربیت با استفاده از آیات و روایات می‌باشد و کوشیده شده است که این آثار به طور مستقیم از متن روایات برداشت شود.

لذا به علت عدم تحقیق مستقل در این موضوع، بنده ضرورت دیدم که تحقیق مستقلی برای تبیین ارتباط محبت اهل بیت (علیهم السلام) با تربیت انسان، انجام دهم که از خداوند منان یاری می‌طلبم.

اهمیت پژوهش

جامعه ما یک جامعه مسلمان است که فرهنگ غنی اسلام بر آن حاکم است. در فرهنگ شیعی مهم‌ترین رکن حاکم بر آن بحث ولایت و پیروی از اهل بیت علیهم السلام و محبت آنان است. این سؤال که چرا این همه بر جنبه ولایت و محبت اهل بیت علیهم السلام اصرار شده است، دغدغه تاریخی اندیشمندان این حوزه بوده است. روشن است که این محبت آثار و برکات بسیاری دارد که در جای خود نیز بحث شده است. با توجه به تحولات رخ داده در دهه‌های اخیر و نیاز بشر به تعالی و رشد تربیتی و کمبودهایی که احساس می‌شود و به نحو آشکار دیده می‌شود در این پژوهش خواسته‌ایم به این نکته توجه داده شود که عطش انسان‌های کمال طلب و کمال جو که در به در به دنبال راهکارهایی برای آرامش و تربیت جامعه و افراد آن می‌گردند و می‌تواند در سر نهادن و دل دادن به اهل بیت علیهم السلام و دستورات و رهنمودهای آنان که حاصل محبت و حب به آنان است سیر پذیرد.

جنبه جدید بودن و نوآوری تحقیق

همان طور که گفته شد، در موضوع محبت، بحث زیادی در علم روان شناسی، اخلاق و تربیت شده است، ولی از ارتباط محبت اهل بیت (علیهم السلام) با تربیت انسان بحث مستقلی صورت نگرفته است، لذا در این تحقیق در پی آنیم که آیا محبت اهل بیت (علیهم السلام) صرفاً یک امری دارای ثواب می‌باشد یا نقش فعال در تربیت سازنده انسان دارد، تا بعد از تبیین محبت اهل بیت علیهم السلام با تاکید بر آیات و روایات در تحقق آن در زندگی انسان‌های مؤمن، به آثار تربیتی آن نیز پرداخته شود و تنها به ثواب اخروی آن اکتفا نشود.

اهداف

- ۱- شناختن آثار تربیتی محبت اهل بیت علیهم السلام.
- ۲- ارتقاء بعد معرفتی شیعیان در شناخت تأثیرات تربیتی محبت اهل بیت علیهم السلام.
- ۳- ارائه نتایج وسیعتر محبت و دوری از کوته نظری‌ها در این مسأله.